ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑΙ
Εσωτερικού : Ἐτησία Δρχ. 760 Ἑξάμ. 400 Τρίμ. 200
Ἐξωτερικοῦ » £ 3 » 1.15
Ἀμερικῆς » $ 16 » 9
ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ ΜΟΝΟΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ

Ο ΤΥΠΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΜΙΧΑΗΛ Χ. ΚΡΑΝΙΩΤΑΚΗΣ
ΤΙΜΑΙ ΑΓΓΕΛΙΩΝ
ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ: ΤΙΜΗ ΚΑΤΑ ΣΤΙΧΟΝ Δρ. 5
ΤΡΑΠΕΖΩΝ—ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ » 10
ΞΕΝΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ » 15

Ἡ λατέρνα.

ΑΘΗΝΑΙ Η ΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

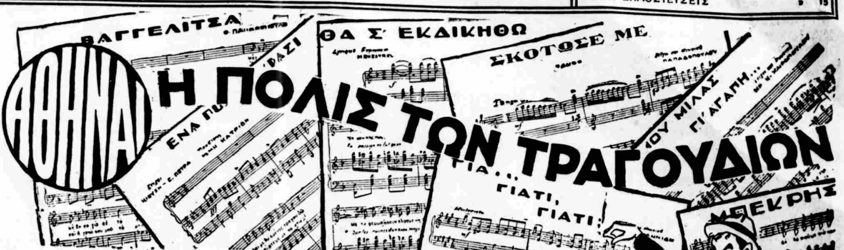

Ὁ αἰώνιος μπεκρῆς Ὀρέστης Μακρῆς.

Χίλια τραγούδια τὸν χρόνον! Μάλιστα. Τόσα κυκλοφοροῦν εἰς τὴν πρωτεύουσα, τόσα ἀκούονται εἰς τοὺς δρόμους καὶ τὰς πλατείας, εἰς τὰ θέατρα καὶ εἰς τὰ κέντρα. Πῶς μπορεῖτε λοιπὸν νὰ τῆς ἀρνηθῆτε τὸν τίτλον τῆς «Πόλεως τῶν τραγουδιῶν»; Ὑπερβολή; Καμμία. Ἀλλὰ δὲν ἀκοῦτε λοιπὸν τὴν ρομβία ποὺ ἔρχεται νὰ σᾶς διακόψη τὸν μεσημβρινόν σας ὕπνον, πόσα τραγούδια ἀλλάζει σ' ἕνα λεπτό; Δὲν ὑπέστητε καὶ δὲν ὑφίστασθε τόσα χρόνια τὸ διαρκῶς ἀνανεούμενο ρεπερτόριόν της; Καὶ τὸ γραμμόφωνον; Πόσες φορὲς τὴν ἡμέρα δὲν τὸ ἀκοῦτε νὰ μοιρολογῆ μὲ τὰ παθητικὰ «ταγκὸ» καὶ πόσες φορὲς δὲν σᾶς διέρρηξε τὰ ἀκουστικά σας τύμπανα μὲ τὶς πολυθόρυβες ὀρχῆστρες ποὺ συνοδεύουν, εἰς τὴν πλάκα φυσικά, τὸ ἔξαλλο φὸξ-τρὸτ κάποιου νέου συνθέτου;

Χίλιες-χιλιάδες γραμμόφωνα, μιὰ

Ἡ δὶς Σόνια Κουρτίδου, ἡ ὁποία τώρα εὑρίσκεται εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

ἀτελείωτος στρατιὰ ἔχει καταλάβει ὅλας τὰς ἐπικαίρους καὶ μὴ θέσεις τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν προαστείων, ἐναντίον τῆς ὁποίας βάλλουν... δίσκους ἀπὸ πρωΐας μέχρι νυκτός, ἄνευ ἄλλης προειδοποιήσεως.

Θέλετε δὲν θέλετε, θὰ σᾶς ξυπνήση ἕνα, ὁποιοδήποτε, γραμμόφωνον. Τὸ γραμμόφωνον τοῦ πλανοδίου, τοῦ γείτονος, τοῦ μπακάλη ἢ τοῦ μανάβη. Ἂν εἶσθε τυχερός, θὰ σᾶς ξυπνήση μὲ μιὰ χαβάγια. Μπορεῖ ὅμως νὰ εἶνε καὶ... ἀμανές!

Τὸ γραμμόφωνον κατέκτησε τὸ σύμπαν: τὸ σπίτι, τὸ μαγαζί, τὸ ὕπαιθρον. Εἰσεχώρησεπαντοῦ καὶ ἀπὸ παντοῦ σᾶς βασανίζει. Εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀπαλλαγῆτε. Εἶνε ὁ ρυθμιστὴς τοῦ εἰκοσιτετραώρου τῆς ζωῆς σας. Ἂν θέλη σᾶς ἀφήνει νὰ κοιμηθῆτε. Ἂν ὄχι, σᾶς κρατεῖ ἄϋπνον. Ἂν θέλη, σᾶς ἀφήνει νὰ ἐργασθῆτε. Δὲν θέλει; Δικαίωμά του. Τὴν ὥρα ποὺ ἐσεῖς θὰ συζητῆτε τὴν σοβαρωτέρα σας ὑπόθεσιν, θὰ ἔρθη ἀπρόσκλητον νὰ σᾶς διακόψη:

«Μὴ θαρρεῖς ὅτι δὲν θὰ σ' ἐκδικηθῶ».
. . . .
«Θὰ σ' ἐκδικηθῶ
μ' ὅποιον κι' ἂν θᾶσαι
θὰ σ' ἐκδικηθῶ
γιὰ νὰ θυμᾶσαι...»

Καὶ σᾶς ἐκδικεῖται πράγματι, ἀφοῦ τὸ τραγοῦδι συνεχίζεται ὧρες ἀτελείωτες καὶ ὁ ἕνας δίσκος διαδέχεται τὸν ἄλλον;

Καὶ ἡ θρυλικὴ Βαγγελίτσα τοῦ Παπαδοπούλου, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκεν

Ὁ «ντιζὲρ» Παγώνης.

ὁ οἶκος Γαϊτάνου. Ἀκοῦστε την.

Μάγκα μου, βρέ, γιὰ σένα εἶν' ἀβέρτα ἡ μάγκα μου.
Γόη μου,
Ἀπαρνήθηκα γιὰ σὲ τὸ σόϊ μου.
Μ' ἔλυωσες
Μὲ τὰ κόλπα σου μὲ ξεθεμέλιωσες
Φάτα μου
Καὶ ποδάρι ἅμα θέλεις πάτα μου.

✶

Ἄδικα
σοῦ τραγούδαγα τὰ λεμονάδικα.
Μ' ἄλλονε
τάχες κι' ἡ γρηά σου μοῦ τὰ μπάλωνε.
Μπάφια μου
Καὶ μονάχα ὅταν μ' ἄλλην τάφιασα
Ζήλεψες
Μούκανες σκηνὲς καὶ μὲ ρεζίλεψες.
Ρεφραίν:
Βαγγελίτσα, τὴν ἐλίτσα σου
ἄσε μιὰ φορὰ νὰ τὴν φιλήσω.
Βαγγελίτσα, στὴν ἀγκαλίτσα σου
Ἄσε με νὰ γείρω καὶ νὰ σβύσω.

Θὰ φύγη τὸ γραμμόφωνον; Θὰ ἔλθη ἡ λατέρνα. Θὰ φύγη κι' αὐτή; Θ' ἀρχίση τὸ τραγοῦδι τῆς γειτονικῆς ταβέρνας, τοῦ γειτονικοῦ θεάτρου ἔπειτα καὶ τὰ ξημερώματα, ὅταν πειὰ θὰ ἔχετε πιστέψει ὅτι ἡσυχάσατε, θὰ ἐμφανισθῆ ὁ ἀδιόρθωτος «καντάδορος» γιὰ νὰ ἀφήση τὸν πόνο του κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο τῆς ἀπίστου ἐκείνης.
. . . .
Ὅλο μοῦ λὲς πῶς πειὰ δὲν μ' ἀγαπᾶς
γιατί; γιατί; γιατί;
μὲ φοβερίζεις πῶς ἀλλοῦ θὰ πᾶς
γιατί; γιατί; γιατί;

Ἂς ἀφήσουμε δὲ τὸ «κλοῦ» τῆς ἐποχῆς. Τί φρίκη! Τὴ «Βαρβάρα», ποὺ ἀπηγόρευσε ἡ ἀστυνομία.

✶

Ἀλλὰ ποῦ εὑρέθησαν ὅλα αὐτὰ τὰ τραγούδια ποὺ ἀντηχοῦν ἀπὸ ὄρθρου βαθέος μέχρι βαθυτάτης νυκτὸς εἰς ὁλόκληρον τὴν πρωτεύουσαν; Τὸ τραγοῦδι ἔγινε βιομηχανία. Βιομηχανία φοβερὴ καὶ μεγάλη. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐννοοῦν νὰ γίνουν καὶ γίνονται ὁπωσδήποτε, συγγραφεῖς καὶ συνθέται. Ἄλλοι γράφουν στίχους, ἄλλοι μουσική, ἄλλοι στίχους καὶ μουσική.

Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ γράφουν πλέον ὁλόκληρον θεατρικὸν ἔργον, ἐπιθεώρησι ἢ ὀπερέττα διὰ νὰ «λανσάρουν» ἀπὸ σκηνῆς τὰ τραγούδια των. Ἀπὸ τότε ποὺ ἱδρύθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα παραρτήματα τῶν μεγάλων εὐρωπαϊκῶν ἑταιριῶν γραμμοφώνων, κάθε ἕνας ποὺ ἔχει ἕνα τραγοῦδι, ἔχει καὶ ὅλην τὴν εὐχέρειαν νὰ τὸ βγάλη σὲ δίσκους. Χίλια τραγούδια κάθε χρόνον κυκλοφοροῦν σὲ δίσκους. Πῶς νὰ μὴ τρελλαθῆτε ἔπειτα ἀπὸ... μουσικήν; Διὰ τὴν τρέλλαν σας αὐτὴ φροντίζει ἕνας κόσμος ὁλόκληρος συνθετῶν καὶ συγγραφέων.

Οἱ γνωστότεροι, ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὰς μεγαλυτέρας ἐπιτυχίας ἀπὸ τοὺς

Ἡ δὶς Σοφία Βέμπο ποῦ τόσον ἀρέσουν τὰ τραγούδια της.

συνθέτας: Ὁ Σακελλαρίδης, ὁ Χατζηαποστόλου, ὁ Γ. Κωνσταντινίδης, ὁ Θ. Παπαδόπουλος, ὁ Χαιρόπουλος, ὁ Ἀττίκ, ὁ Κατριβάνος, ὁ ντ' Ἀντζελις, ὁ Γιαννίδης, ὁ Κομνηνός, ὁ Μάστορας, ὁ Ι. Κυπαρίσσης, ὁ Κορίνθιος, ὁ Μπέζος.

Καὶ ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς οἱ: Παπαδούκας, Νικολαΐδης, Μεταξᾶς, Πετρᾶς, Κιούσης, Σαββίδης, Κοφινιώτης, Γιαννακόπουλος, Ἀλ. Σακελλαρίου, Μενεστρέλ, Ρηγόπουλος.

Ποῦ νὰ τοὺς μετρήσετε; Ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶνε συγγραφεῖς καὶ συνθέται. Θέλετε τοὺς πιὸ διακεκριμένους; Κι' αὐτοὶ ὑπερβαίνουν τοὺς πεντακοσίους! Ὅλοι αὐτοὶ εἰμποροῦν νὰ χωρισθοῦν εἰς τρεῖς κατηγορίας. Εἶνε οἱ συνθέται ποὺ δὲν γνωρίζουν... μουσικήν! Γίνεται αὐτό; Γίνεται καὶ παραγίνεται. Αὐτοὶ ἐλάχιστα πράγματα γνωρίζουν ἀπὸ νότες. Σφυρίζουν λοιπὸν τὸν σκοπὸ ἑνὸς τραγουδιοῦ καὶ ἄλλοι γράφουν τὶς νότες.

Συγγραφεῖς οἱ ὁποῖοι γράφουν αὐτοί, ἀλλὰ ἐμφανίζουν ἄλλους ὡς δημιουργούς. Καὶ γ' κατηγορία: ἐκεῖνοι ποὺ γράφουν στίχους καὶ μουσικὴ οἱ ἴδιοι.

✶

Γράφουν ἀκόμη τραγούδια καὶ οἱ ἠθοποιοί μας. Ὁ δημοφιλὴς Κυριακὸς ἔχει γράψει τὸν περίφημον «Ὑμνούμενον», τὸ τραγοῦδι ποὺ ἔχει σημειώσει ἀλλεπάλληλες ἐκδόσεις. Ἡ Σωτηρία Ἰατρίδου μὲ τὴν «Σεβιλιάνα», στίχοι καὶ μουσικὴ δική της, ἐγνώρισε μεγάλες ἐπιτυχίες. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Μαυρέας, ὁ Καντιώτης, ὁ Στυλιανόπουλος, ὁ Λώρης καὶ ὁ Καμβύσης.

✶

Πῶς παίρνουν ὅμως ὅλη αὐτὴ τὴν μεγάλη διάδοσι τὰ ἑλληνικὰ τραγούδια; Ὑπάρχει ἕνας ἄλλος κόσμος ποὺ ζωντανεύει τὸ τραγοῦδι. Εἶνε οἱ «ντιζὲρ» καὶ αἱ «ντιζέζ». Εἰς τὰ θέατρα, τὰ καμπαρέ, τὰ κέντρα. Κι' ἔχουν γίνει ὅλοι δημοφιλεῖς. Ἡ Σοφία Βέμπο, ἡ Κάκια Μέντρη, ἡ Σοῦλα Καραγεώργη, ἡ Σόνια Κουρτίδου, ἡ Λυκιαρδοπούλου, ἡ Ποζέλι, ἡ Βανάκου, καὶ ἀπὸ τοὺς ἄνδρας ὁ Μανιατάκης, ὁ Περδίκης, ὁ Θωμάκος, ὁ Παγώνης, ὁ Στεφανίδης, ὁ Χριστόφορος, ὁ Δρακούλης, ὁ Σπανόπουλος.

Ὁ τενόρος Κωνστ. Μανιατάκης, ὁ ὁποῖος θὰ ἐμφανισθῆ τὸν χειμῶνα εἰς ἓν τῶν κεντρικῶν θεάτρων

Τραγουδοῦν στὰ καμπαρέ, στὶς ταβέρνες, στὰ θέατρα, στοὺς δίσκους...

Νὰ πῶς γίνεται τὸ λανσάρισμα. Ἀπὸ τὰ χίλια τραγούδια ποὺ γράφονται κάθε χρόνο, οἱ «ρωμάντζες» καὶ τὰ «ρεμπέτικα» ἔχουν τὴν πρώτην... κυκλοφορίαν. Ἔπειτα τὰ «φὸξ-τρὸτ» καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀκαθορίστου προσδιορισμοῦ. Μόλις ἕνα τραγοῦδι «πιάσει» ἐχάθηκε, ὄχι ἡ Ἀθῆνα, ἀλλὰ ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος. Ποιὸς θὰ λησμονήση τὸ πανδαιμόνιον τῆς περιφήμου «Ριρίκας» τοῦ Μάστορα καὶ τοῦ Πρινέα; Ποιὸς θὰ λησμονήση τὸ «γελεκάκι» τοῦ Ὀλλανδέζου, τὶς «γυναῖκες-γυναῖκες» τοῦ Χαιροπούλου, τὸ «Ἂν ξαναγύριζες» τοῦ Μεταξᾶ, τοῦ Πὼλ-Νὸρ τὸ «ἀγάπα με κι' ἂς μὴ τὸ λές», τοῦ Κατριβάνου, «πιὲς γλυκὸ κρασὶ δὲν εἶν' ντροπή», τοῦ Κομνηνοῦ τὴν «Καρμέλλα» τὸ σημερινὸ «Γιατί, γιατί, γιατί;» τοῦ Γιαννίδη, ποὺ ἐτραγούδησε εἰς τὸ «Περοκὲ» ὁ Μανιατάκης, ἐσημείωσε καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν, ἀπετέλεσε τὸ κλοῦ τῆς ἐποχῆς καὶ ἐσημείωσε σειρὰν ἐκδόσεων εἰς μουσικὰ κομμάτια καὶ εἰς δίσκους. Ὅλοι καὶ ὅλα τραγουδοῦν εἰς τὴν Ἀθῆνα. Τραγουδοῦν κάθε εἶδος τραγοῦδι καὶ πρὸ παντὸς τὰ «ρεμπέτικα». Ἔχουν κι' αὐτὰ ἀπείρους θαυμαστάς.

ΤΑ «ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ»

Ποιὸς ἀγνοεῖ τὰ «ρεμπέτικα»; Ποιὸς δὲν τὰ ἤκουσε καὶ ποιὸς δὲν τὰ ἐπρόσεξε γιὰ τὸ λαϊκὸ πνεῦμα ποὺ ἀναβλύζουν καὶ γιὰ τὴν μουσική τους τὴν ἐντελῶς ἰδιόρρυθμη;

Τὸ «ρεμπέτικο» τραγοῦδι ἐγεννήθηκε εἰς τὴν φυλακήν. Ἐκεῖ ἀνεπτύχθη καὶ ἐμεγάλωσε. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ἐλεύθερο ἐκυκλοφόρησε εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὰ ἀπόκεντρα ἀρχικῶς, τὶς προπολεμικὲς λαϊκὲς ταβέρνες καὶ τὰ κέντρα ἀργότερα διὰ νὰ φθάση εἰς τὰ σημερινὰ —μὴν ἐκπλήττεσθε— κοσμικὰ σαλόνια.

Τὸ «ρεμπέτικο» τραγοῦδι εἶνε ὁ πόνος τοῦ φυλακισμένου, τοῦ βαρυποινίτου. Εἶνε καὶ τὸ κέφι του ἀκόμη, ἡ ἐλπίδες του καὶ τὰ ὄνειρά του. Τὸ γέννησε ἡ σκοτισμένη φαντασία τοῦ «ἰσοβίτου» καὶ ἐσπαργανώθη στὶς τρεῖς χορδὲς τοῦ «μπαγλαμᾶ» ἢ τοῦ «μπουζουκιοῦ».

Πῶς ἐπῆρε αὐτὴ τὴ διάδοσι σήμερα; Ζητήσατε τὴν ...μόδα! Μάλιστα. Τὸ «ρεμπέτικο» ἔγινε τῆς μόδας τόσον, ὥστε νὰ μὴν εἰμπορῆ μία κυρία νὰ θεωρηθῆ «τοῦ κόσμου» ἂν δὲν ξέρει νὰ τραγουδήση ἢ νὰ ψιθυρίση ἕνα ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν τραγουδιῶν αὐτῶν ποὺ ἡ φήμη τους — οὔτε αὐτὸ μὴ σᾶς ἐκπλήξη— διέβη πρὸ πολλοῦ τὰ ἑλληνικὰ σύνορα.

Οἱ ἦχοι τους σκορπίζονται τώρα σὲ ὅλα τὰ μέρη τῆς ὑφηλίου. Εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικήν, εἰς τὰς πέντε ἠπείρους, ὅπου μὲ μίαν λέξιν ὑπάρχει γραμμόφωνον καὶ δίσκος.

Οἱ παληοὶ «ἰσοβίτες» ἐπῆραν τώρα τὸν τίτλον τοῦ συνθέτου καὶ τοῦ συγγραφέως, ποὺ τὸ ὄνομά τους εἶνε γνωστὸν εἰς τὰς ἐσχατιὰς τοῦ κόσμου. Μόνον ὅτι δὲν ἔχουν ἱδρύσει ἀκόμη σύλλογον. Ὁ «πρόεδρος» πάντως ὑπάρχει. Εἶνε ὁ κατὰ κοινὴν ἀναγνώρισιν, πάλαι ποτὲ χασάπης—ἐκδορεὺς διὰ τὴν ἀκρίβειαν—Μᾶρκος Βαμβακάρης. Εἰς τὴν φυλακὴν ὅπου τὸν ἔφερε κάποια ἀτυχία, ἔμαθε τὸ «μπαγλαμαδάκι». Ἐμπνεύσεις εἶχε πολλές. Ἡ ἐμπνεύσεις ἔγιναν στίχοι καὶ τοὺς στίχους τὸ «μπαγλαμαδάκι» τοὺς ἔκανε τραγοῦδι. Ἡ πρόοδος τῆς φωνοληψίας, τὸ γραμμόφωνον, ὁ δίσκος, ἡ μόδα, νὰ οἱ παράγοντες ποὺ τὸν περιφρονημένον καὶ ἄγνωστον μέχρι πρό τινος κατάδικον, τὸν ἔκαμαν πλούσιον καὶ γνωστότατον συνθέτην.

Ἡ μιὰ ἐπιτυχία φέρνει τὴν ἄλλη. Καὶ τὸ ἕνα τραγοῦδι ἀκολουθεῖ τὸ ἄλλο. Ἔτσι ὁ Βαμβακάρης, τὰ τραγούδια του δηλαδή, ἔγιναν περιζήτητα ἀπὸ τὶς ἑταιρίες τῶν γραμμοφώνων. Ὁ «Σινάχης», «Σὰν εἶσαι μάγκας καὶ ντατῆς», «Κάφτονε, Σταῦρο, κάφτονε», εἶνε οἱ τίτλοι μερικῶν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν «ρεμπέτικων» τραγουδιῶν ποὺ θέλγουν τοὺς Ἀθηναίους κοσμικοὺς ὅσον καὶ τοὺς Παρισινούς.

✶

Ἔτσι, μεταξὺ ἑνὸς οὐΐσκυ καὶ ἑνὸς λικέρ, ἔπειτα ἀπὸ τὸ περιπαθὲς ταγκὸ θὰ ἀκούσετε κάποια κιθάρα

Ἡ δὶς Σοῦλα Καραγιώργη, ἡ τόσον γλυκεια τραγουδίστρια.

Ἡ δὶς Λυκιαρδοπούλου, τῆς ὁποίας τὰ τραγούδια εἰς τὸ γραμμόφωνον ἀρέσουν τόσον πολύ.

κάποιου λεβέντη νὰ σᾶς τραγουδήση:

Ὤχ, θὰ σοῦ βάλω
ὤχ, βραχιολάκια
καὶ ὁλόχρυσα γοβάκια
ἄντε σὰν χορεύεις
νὰ γυαλίζουν
καὶ τοὺς νέους,
καλή μου, νὰ ζαλίζουν...

Ὁ Πέρικλας ἔχει... μερακλωθῆ. Τὰ μάτια του κλείνουν διὰ νὰ παραδοθοῦν εἰς ρεμβασμούς, τὰ χέρια του, τὰ δάκτυλά του, τρέμουν ἐπάνω στὶς χορδὲς τῆς μαύρης κιθάρας μὲ τὸν κόκκινο φιόγκο, τρέμουν τὰ πόδια του, τρέμει ὁλόκληρος.

Κι' ἀκολουθεῖ ἔπειτα ἡ «πριγκηπέσσα», ἕνα ἄλλο ρεμπέτικο, ἑνὸς ἄλλου συνθέτου, τοῦ Τούντα. Ἡ «πριγκηπέσσα» εἶναι τὸ ὄνειρόν του, ἔπειτα ἀπὸ τὴν περιπέτεια τῆς Ἀλζᾶ τοῦ Ἰράκ. Δὲν θέλει λοιπὸν νὰ παντρευθῆ στὴν Ἑλλάδα. Τί θέλει: Καὶ τί περιμένει ἀπὸ τὴν ἄγνωστη πριγκήπισσα;

Τὸ μπαγλαμαδάκι τὸ ἐκμυστηρεύεται ἐν μέσῳ ἀτελειώτων «ἄχ» καὶ «βάχ». Ἂς τὸ ἀκούσουμε:

Δεκοχτὼ βαγόνια λίρες
κοκαΐνες καὶ νταμίρες
κάθε εἴδους ναργιλὲ
μὲ διαμάντ' ὅλοι ντουμπλέ.
Θὰ μοῦ πάρη μπαγλαμᾶ
φίλντισι καὶ μάλαμα
κι' ὅ,τι ἄλλο θέλω γὼ
μάνα μου νὰ σὲ χαρῶ.
Πεντακόσιοι ντερβισάδες
θὰ μᾶς φτιάνουν τοὺς λουλάδες
νὰ φουμάρουμε γλυκὰ
στὸ χρυσό μας τὸν ὀντᾶ.

Καὶ τὸ γλέντι συνεχίζεται. Τὸ μπαγλαμαδάκι, ξημερώματα ἀκόμη, σκορπίζει τὴ μελαγχολία του, ἐνῶ οἱ συνθέται τοῦ ρεμπέτικου εἰσπράττουν χιλιάδας δραχμὰς τὸν μῆνα ἀπὸ ποσοστά. Οὔτε σεῖς οὔτε αὐτοὶ τὸ περίμεναν. Ὅμως ἔτσι εἶναι: ἀπὸ τὶς 500 χιλιάδες δίσκους ποὺ ἐξάγει ἡ Ἑλλὰς κάθε χρόνο εἰς τὸ ἐξωτερικόν, οἱ μισοὶ τοὐλάχιστον εἶνε ἀφιερωμένοι στὰ ρεμπέτικα τραγούδια.

Ὁ Καρύπης, ὁ Νταλκᾶς, ὁ Προβατίδης, ὁ Νώντας, ὁ Κυριακός, ὁ Νοῦρος, ὁ Μπαϊντερλῆς, ὅλοι ἀπειλοῦνται νὰ γίνουν... πλούσιοι μὲ τὰ «ρεμπέτικα».
. . . .
Εἶνε ἐνδιαφέρον ὅμως νὰ μάθετε καὶ τὴν ἄλλην πηγὴν τῆς διαδόσεως τοῦ τραγουδιοῦ, τὸν μεγαλύτερον δηλαδὴ παράγοντα τῆς διαδόσεώς του. Τὰ «στούντιο» τῆς φωνοληψίας. Ὁλόκληρος κόσμος καὶ στὴν Ἑλλάδα, ὅπως εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ὑδρογείου, ὅπου δηλαδὴ ἔχουν παραδεχθῆ ὅτι «ἡ μουσικὴ ἐξημερώνει τὰ ἤθη», ζῆ ἀπὸ τοὺς δίσκους τοῦ γραμμοφώνου. Συνθέται, στιχουργοί, μουσικοί, τραγουδισταὶ καὶ τραγουδίστριες, μηχανικοὶ καὶ ἄλλος τόσος κόσμος ἀποκερδίζει «τὰ πρὸς τὸ ζῆν» ἀπὸ τὴν βιομηχανίαν αὐτήν, ποὺ θὰ μείνη ἀθάνατος, διότι ποτὲ ὁ κόσμος δὲν θὰ βαρεθῆ νὰ ἀκούη τὰ τραγούδια, τὰ παντὸς εἴδους τραγούδια, οὔτε οἱ ἐμπνεύσεις θὰ στειρεύσουν. Τὸ πῶς γίνεται ἡ φωνοληψία, εἶνε κοινὸν μυστικόν. Ὁποιος φιλότιμος Ἕλλην ἔχει γραμμόφωνον —καὶ ποιὸς δὲν ἔχει— θεωρεῖ ὑποχρέωσίν του νὰ μάθη πρῶτα-πρῶτα πῶς λειτουργεῖ αὐτὸ τὸ διαβολεμένο ἐργαλεῖο μὲ τὴν πλάκα καὶ τὴν βελόνα. Καὶ τὸ μαθαίνει ἀπὸ τὸ πρατήριον τῶν γραμμοφώνων, ἀπὸ τὸν πλησίον.

Καὶ κατόπιν ἐξαπολύει τοὺς ἤχους τοῦ δίσκου εἰς τὴν διαπασῶν ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ σπιτιοῦ του πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀντικρυνοῦ, ὁ δυστυχὴς ἔνοικος τοῦ ὁποίου συνέβη νὰ μὴ συμπαθῆ τὴν μουσικήν!

Οἱ καυγάδες στὴ γειτονιὰ γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους εἶνε ἄπειροι. Καὶ τὸ αὐτόφωρον πταισματοδικεῖον ἀσχολεῖται μὲ κατηγορουμένους, οἱ ὁποῖοι διετάραξαν τὴν κοινὴν ἡσυχίαν διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἰδικήν των.

✶

Ἐκεῖ ὅμως ὅπου ἐπίσης ὀργιάζει τὸ γραμμόφωνον εἶνε ἡ ἐξοχή. Κάθε οἰκογένεια, ἡ ὁποία θὰ ἐπιθυμήση νὰ περάση τὸ Σαββατοκύριακό της στὴν ἐξοχή, πρέπει νὰ κουβαλήση καὶ τὸ γραμμόφωνό της μαζὶ μὲ τὰ τσουμπλέκια, μὲ τὸ σκυλί, μὲ τὴ γάτα. Εἶνε τὸ ἀπαραίτητο συμπλήρωμα.

Καὶ ἔτσι μὲ τὸν φλοῖσβον τοῦ κύματος, ὑπὸ τὸ θρόϊσμα τῶν πεύκων, ὑπὸ τὸ κελάϊδημα τοῦ σπίνου σκορπιέται εἰς τοὺς αἰθέρας τὸ «ἆσμα».

—Ζηλεύω,
τὸν ἀέρα π' ἀνασαίνεις
τὸν ἥλιο, ποὺ σὲ βλέπει ἀπὸ ψηλὰ ζηλεύω,
τ' ἀστεράκια π' ἀγναντεύεις
κι' ὅ,τι μὲ σένανε γλυκομιλᾶ.
. . . .
Ἀλλὰ ἡ ρωμαντικὴ τῆς συντροφιᾶς θέλει ἕνα παληὸ τραγοῦδι. Ὁ σχετικὸς δίσκος ὑπάρχει εἰς τὸ «χημικὸν» ρεπερτόριον. Ἀνασύρεται ἡ «ἀ-

Ἡ δὶς Κάκια Μένδρη, εὑρισκομένη ἤδη εἰς Θεσσαλονίκην ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Ἐκθέσεως.

μυγδαλιά» ἢ τὸ «τραγουδῖστε, ὡραῖα μου πουλάκια» ἢ τὸ «κι' ἂν παρῆλθον οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι...»

Καὶ ἡ ρωμαντικὴ λιγώνεται καὶ συνοδεύει τὴν ἠχηρὰν φωνὴν τοῦ τραγουδιστοῦ ἢ τῆς τραγουδιστρίας τοῦ δίσκου μὲ τὴν ἰδικήν της, ἐν ᾧ ὁ παραπλεύρως λιγωνόμενος νεανίας, ρωμαντικὸς ἐπίσης, συνιστᾶ:

—Σότο βότσε, Τοῦλα!

✶

Ἄλλος τόπος ὅπου «λανσάρονται» ἀπὸ τοὺς τραγουδιστὰς τὰ τραγούδια εἶνε οἱ ταβέρνες, γιὰ τὶς ὁποῖες ἔγινε παρεμπιπτόντως λόγος. Ἐδῶ ξεσπᾶ ὅλος ὁ σεβντᾶς τοῦ μερακλωμένου φίλου τῆς ρετσίνας. Οἱ περισσότερες ἔχουν τοὺς «ντιζὲρ» καὶ τὶς «ντιζέζ» των. Οἱ πελάται τῆς ταβέρνας παρακολουθοῦν μὲ σιγανὴ φωνὴ τὸ τραγοῦδι τὴν ὥρα τῆς ἐκτελέσεώς του ἀπὸ τὸν τραγουδιστὴ καὶ κατόπιν τὸ παραλαμβάνουν καὶ τοῦ ἀλλάζουν τὸν ἀδόξαστον ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τῆς φωνῆς των. Καὶ ὕστερα τὸ μεταφέρουν εἰς τὸν δρόμον, εἰς τὸ σπίτι των, εἰς τὴν ἐξοχή.

✶

Περιμένετε τώρα νὰ μάθετε τί συμπέρασμα εἰμπορεῖ νὰ βγῆ ἀπὸ ὅλα αὐτά; Κανένα. Ὁ κόσμος ἀπὸ τῆς καταβολῆς του συνταυτίζει τὴν μουσικήν του ἐξέλιξιν μὲ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ του. Καὶ ἐν ᾧ μερικοὶ μόνον, οἱ μουσικῶς ἐξειλιγμένοι, οἱ «σνόμπ», ἂν θέλετε, πλὴν ἐξαιρέσεων, παρακολουθοῦν τὶς συμφωνικὲς συναυλίες τῶν ὠδείων μὲ τὶς πολυμελεῖς ὀρχῆστρες, ὅπου ἐκτελοῦνται ἔργα κλασσικῶν συνθετῶν, ὁ πολὺς κόσμος, ποὺ δὲν ξαίρει μουσικήν, αἰσθάνεται τὰ τραγουδάκια καὶ τὴν μουσικήν των ποὺ τοῦ μιλοῦν εἰς τὴν καρδιά.

Τὸ παρήγορον εἶνε ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἐξωστρακίσθησαν ἀπὸ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὰς ἐκτελέσεις τῶν μουσικῶν μας τὰ βαρβαρόηχα τραγούδια τῶν νέγρων τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ κόσμος ἀρέσκεται καὶ προτιμᾶ τὰ λικνιστικὰ ἀργεντινὰ ταγκό, ἕνα φὸξ εὐρωπαϊκῆς τεχνοτροπίας, κάποιο βὰλς ποὺ πρωτοακούσθηκε ἀπὸ κάποιαν κινηματογραφικὴν ταινίαν γερμανικὴν ἢ γαλλικὴν καὶ ποὺ τὸ τραγούδησε ἡ Μάρθα Ἔγκερθ ἢ ὁ Σμίθ, ἢ ὁ Κιεπούρα—ὁ φαλακρός, ὅπως θὰ ἐμάθατε, Ζὰν Κιεπούρα— ἢ ὁ Τάουμπερ.

Καὶ συγχρόνως ὁ κόσμος προτιμᾶ ὅπως ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἕνα ρεμπέτικο καθαρῶς ἑλληνικῆς ἐμπνεύσεως ἢ ἕνα τραγουδάκι ποὺ μιλάει γιὰ τὸ κρασί.

Ἕνα ποτήρι κρασὶ
νὰ μὲ κεράσης κι' ἐσύ,
ὅπως μὲ κέρναγες καὶ ἕνα καιρό,
πρὶν στὸ κρασί σου μέσα βάλης νερό.

Ἕνα ποτήρι κρασὶ
νὰ μὲ κεράσης κι' ἐσύ.
Ἔλα καὶ τέλειωσα,
δές με πῶς ἔλυωσα
γιὰ τῶν ματιῶν σου τὸ χατῆρι
καὶ τώρα σέρνομαι
κλαίω καὶ δέρνομαι
μπρὸς στὸ κλειστό σου παραθύρι.

Τραγουδήθηκε στὸ θέατρο. Τὸ πῆρε τὸ γραμμόφωνο, ἡ ταβέρνα, ὁ δρόμος καὶ «ἐξελαϊκεύθη», ὅπως εἶνε ἡ ἐπιθυμία τῶν συνθετῶν καὶ τῶν στιχουργῶν τῶν λαϊκῶν τραγουδιῶν.

Αὐτὸ εἶνε τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας ἑνὸς τραγουδιοῦ. Ἐκτὸς ἐὰν ἀτυχήση. Ὁπότε οἱ στίχοι του καὶ ἡ νότες του δὲν περνοῦν εἰς τὴν ἀθανασίαν.

✶

Χίλια τραγούδια τὸν χρόνον. Εἶνε ἢ δὲν εἶνε λοιπὸν ἡ Ἀθῆνα ἡ πόλις τῶν τραγουδιῶν.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ

Ἡ ρομβία καὶ τὸ γραμμόφωνον.

Ὁ κιθαρίστας καὶ τὰ παιδιὰ μὲ τὰ ὄργανα ποὺ περιέρχονται τοὺς δρόμους καὶ παίζουν καὶ τραγουδοῦν τὰ μοντέρνα τραγούδια.